Journal of Torbat Heydariyeh University of Medical Sciences
2025, Volume 13, No. 2: 68-79.

Original article

Attitudes of clinical medical students toward professional ethical standards at Birjand University of Medical Sciences

Hamed Shafiei Moghaddam [1], Samaneh Bagherian[2], Elaheh Allahyari[3], Najmeh Jahani[4]

1. Student Research Committee, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran
2. Department of Operating Room, School of Paramedical, Geriatric Health Research Center, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran
3. Department of Epidemiology and Biostatistics, School of Health, Social Determinants of Health Research Center, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran
4. Department of Gynecology, School of Medicine, Valiasr Hospital, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran

Corresponding author: Najmeh Jahani, Department of Gynecology, School of Medicine Valiasr Hospital Birjand University of Medical Sciences. e-mail: njm.jahani@yahoo.com

Received: 17 November 2024 Revised: 12 April 2025 Accepted: 21 April 2025

Abstract

Background & Aim: Professional ethics is a set of principles and standards of human behavior that shape personal conduct and improve care provided by healthcare personnel. This study aimed to determine the level of ethical attitudes among clinical medical students regarding professional ethical principles at Birjand University of Medical Sciences.

***Methods*:** This descriptive-analytic study was conducted on 100 medical students at Birjand University of Medical Sciences in 2022. Participants were selected using a stratified sampling method. Data were collected using a personal information questionnaire and a questionnaire assessing students' attitudes toward professional ethical principles. Data were analyzed using SPSS version 26 with descriptive and analytic statistics at a significance level of 0.05.

***Results*:** The students' overall attitude towards professional ethics was positive (26.83 ± 7.83). The highest mean score was related to the dimension of justice (5 ± 2.08), while the lowest mean score was related to the dimension of confidentiality (3.82 ± 1.31). Students had a positive attitude towards principles such as patient autonomy, beneficence, non-maleficence, justice, and honesty, while their attitude towards confidentiality was moderate. There was a significant difference in students' attitudes towards professional ethical standards by age, academic term, and type of residence ($p < 0.05$), but no significant differences by gender or GPA ($p > 0.05$).

***Conclusion*:** The study showed that clinical medical students at Birjand University of Medical Sciences generally have positive attitudes toward most aspects of professional ethics. However, the moderate attitude toward confidentiality highlights a potential area for improvement in ethics education among medical students.

Keywords:

Medical ethics; Student attitudes; Medical education; Professional ethical Principles; Medical students

How to Cite this Article: Shafiei Moghaddam H, Bagherian S, Allahyari E, Jahani N. Attitudes of clinical medical students toward professional ethical standards at Birjand University of Medical Sciences. J Torbat Heydariyeh Univ Med Sci. 2025; 13(2):66-77.DOI: 10.61882/jmsthums.13.2.68

Copyright © 2025 Journal of Torbat Heydariyeh University of Medical Sciences. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cite.

مجله دانشگاه علوم پزشکی تربت‌حیدریه
دوره۱۳. شماره ۲. تابستان ۱۴۰۴

مقاله پژوهشی

نگرش دانشجویان بالینی پزشکی نسبت به استانداردهای اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند

حامد شفیعی مقدم[۱]، سمانه باقریان[۲]، الهه الله یاری[۳]، نجمه جهانی[۴]

۱. کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران
۲. گروه اتاق عمل، دانشکده پیراپزشکی، مرکز تحقیقات سلامت سالمندان، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران
۳. گروه اپیدمیولوژی و آمار، دانشکده بهداشت، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران
۴. گروه زنان و زایمان، دانشکده پزشکی، بیمارستان ولیعصر (عج)، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران

تاریخ دریافت:
۱۴۰۳/۰۹/۲۷
تاریخ بازنگری:
۱۴۰۴/۰۱/۲۳
تاریخ پذیرش:
۱۴۰۴/۰۲/۰۱

کلیدواژه‌ها:
اخلاق پزشکی، نگرش دانشجویان، آموزش پزشکی، اصول اخلاق حرفه‌ای، دانشجویان پزشکی

تمامی حقوق نشر برای دانشگاه علوم پزشکی تربت‌حیدریه محفوظ است.

چکیده

زمینه و هدف: اخلاق حرفه‌ای مجموعه‌ای از اصول و معیارهای رفتار انسان است که بر رفتار فردی تأثیر می‌گذارد و منجر به بهبود مراقبت‌های ارائه شده توسط کادر بهداشتی – درمانی می‌شود. پژوهش حاضر با هدف تعیین سطح نگرش اخلاقی دانشجویان بالینی پزشکی نسبت به استانداردهای اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند انجام گرفت.

روش‌ها: این مطالعه توصیفی- تحلیلی بر روی ۱۰۰ دانشجوی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند در سال ۱۴۰۱ انجام شد. در این مطالعه دانشجویان با روش نمونه‌گیری طبقه‌ای انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه اطلاعات فردی و پرسشنامه نگرش دانشجویان نسبت به اصول اخلاق حرفه‌ای جمع‌آوری شدند. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۶ و آزمون‌های آماری توصیفی- تحلیلی در سطح معنی داری ۰/۰۵ انجام شد.

نتایج: نگرش کلی دانشجویان نسبت به اخلاق حرفه‌ای در این مطالعه مثبت ارزیابی شد (۷/۸۳±۲۶/۸۳). بیشترین نمره مربوط به بعد عدالت (۵±۲/۰۸) و کمترین نمره مربوط به بعد رعایت محرمانه بودن (۳/۸۲±/۳۱) بود. میزان نگرش دانشجویان نسبت به اصول اخلاق حرفه‌ای شامل استقلال بیمار، مفید بودن، مضر نبودن، عدالت و صداقت مثبت ارزیابی شد، در حالی که میزان نگرش دانشجویان نسبت به اصل رعایت محرمانه بودن در سطح متوسط قرار داشت. سطح نگرش دانشجویان نسبت به اصول اخلاق حرفه‌ای به تفکیک سن، ترم تحصیلی و نوع سکونت تفاوت معناداری داشت ($p<0.05$)، در حالی که به تفکیک جنسیت و معدل تفاوت معناداری مشاهده نشد ($p>0.05$).

نتیجه‌گیری: این مطالعه نشان می‌دهد که دانشجویان پزشکی بالینی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند در اکثر حیطه‌های اخلاق حرفه‌ای نگرش کلی مثبتی دارند. با این حال، نگرش متوسط نسبت به محرمانگی نشان‌دهنده یک حوزه بالقوه برای بهبود در آموزش اخلاق حرفه‌ای در دانشجویان است.

نویسنده مسئول: نجمه جهانی، گروه زنان و زایمان، دانشکده پزشکی، بیمارستان ولیعصر (عج)، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران
آدرس پست الکترونیک: njm.jahani@yahoo.com

مقدمه

اخلاق حرفه ای مجموعه ای از اصول و معیارهای رفتار انسانی است که رفتار افراد و گروه ها را تعیین می کند. اخلاق حرفه ای فرآیند تفکر عقلانی با هدف حفظ و اشاعه ارزش های حرفه ای است تا در سایه روابط اجتماعی مطلوب، بهترین شرایط را برای احقاق حقوق ذی نفعان فراهم کند (۱). اخلاق حرفه ای بیش از ۲۵ سال است که به یک نقطه محوری در علوم بالینی و پزشکی تبدیل شده است و در دو دهه گذشته به کانون مطالعات آموزش پزشکی تبدیل شده است (۲, ۳).

در ایران، منشور اخلاقی مدونی برای کارکنان مراقبت‌های بهداشتی وجود ندارد. بنابراین، کاردرمانی از یک کد اخلاقی یکسان پیروی نمی کند. آنها معمولاً اخلاق را بر اساس باورها یا زمینه‌های اجتماعی-فرهنگی خود رعایت می‌کنند یا به بیانیه‌های بین‌المللی مانند اخلاق حرفه‌ای انجمن بین‌المللی اخلاق تکیه می‌کنند که منجر به تنوع واکنش‌های آنها در برابر یک موضوع می‌شود (٤).

اکثر دانشجویان پزشکی اخلاق پزشکی را تنها شرط لازم برای قبولی در امتحانات خود می دانند. آنها اخلاق پزشکی را یک اصطلاح اجباری و مقررات قانونی نمی دانند که بتواند از پزشکان و بیمارانشان حمایت کند (٥). علیرغم اهمیت اخلاق حرفه ای در علوم پزشکی، شواهدی از رفتارهای غیراخلاقی دانشجویان پزشکی و پرستاری در محیط های مختلف گزارش شده است (٦). در برخی از مطالعات، بسیاری از شرکت کنندگان معتقد بودند که دانش و آگاهی کافی در بین دانشجویان و پرستاران جوان در مورد عملکرد اخلاقی مناسب وجود ندارد (۷). با توجه به این فرض که بین آگاهی از ارزش ها و اخلاق حرفه ای و رفتار اخلاقی دانشجویان پرستاری و پزشکی رابطه مستقیم وجود دارد، آگاهی و نگرش دانشجویان این رشته ها نسبت به اخلاق پزشکی بسیار حائز اهمیت است (۸).

مطالعه‌ی الیاسی گرجی و همکاران (١٤٠٠) که با هدف بررسی نگرش دانشجویان دندانپزشکی انجام شد نشان داد که میزان نگرش آن ها به اخلاق حرفه ای در حد مطلوب می باشد (۹).

مطالعه محمدی و همکاران(١٣٩٦) که به هدف بررسی میزان آگاهی پرسنل و دانشجویان از اصول اخلاق حرفه ای در حیطه های ارتباطی، قانونی و اخلاق انجام شد نشان داد که آگاهی پرسنل و دانشجویان اتاق عمل در سطح خوب، و در گروه پرسنل و دانشجویان پرستاری و مامایی میزان آگاهی از اصول اخلاق حرفه ای در حد متوسط گزارش شد، لذا کلاسهای بازآموزی ضمن خدمت در زمینه اخلاق حرفه ای برای آنها توصیه میگردد (۱۰).

نتایج مطالعه معتمد جهرمی و همکاران (۱۳۹۳) که با هدف نگرش دانشجویان نسبت به اصول اخلاق پزشکی و تطبیق آن با اخلاق اسلامی در دانشگاه علوم پزشکی کرمان انجام شده است نشان داد که دانشجویان نگرش مثبتی نسبت به اصول اخلاقی داشته و این اصول را منطبق با اصول و ارزش های اخلاق اسلامی می دانند (۱۱). جعفری و همکاران (۲۰۱۹) نیز مطالعه ای با هدف نگرش دانشجویان پرستاری و مامایی به سمت اصول اخلاق پزشکی در کرمانشاه انجام دادند که نتایج مطالعه آن ها نشان داد که اکثر نمونه ها (٩٦/٢٦٪) نگرش مثبت به اخلاق پزشکی و ٣/٧٣٪ نگرش نسبتا مثبت داشتند (۱۲).

اگرچه اخلاق و ارزش‌های حرفه‌ای موضوعاتی جهانی هستند، اما می‌توانند تحت تأثیر فرهنگ به‌عنوان یک عامل مهم قرار گیرند (۱۳) و علی‌رغم اهمیت آموزش اخلاق حرفه‌ای و تأثیر آن بر عملکرد کارکنان، از این رو، درس های آموزشی اخلاق حرفه ای باید با در نظر گرفتن زمینه های اجتماعی و فرهنگی مناسب تدریس شود. برای تدوین واحدهای آموزشی اخلاق در هر منطقه، اولین قدم ممکن است تعیین نگرش فعلی مردم منطقه نسبت به اخلاق باشد (١٤).

علی رغم اینکه منشور حقوق بیمار به طور مکرر از سوی سیاست گذاران، مورد تاکید قرار گرفته است، ولی برای بیماران و پرسنل درمان و مراقبت، مفهوم مبهمی دارد؛ بنابراین ضمن تاکید بر محیط دانشکده و اساتید به عنوان تاثیرگذار ترین عوامل بر شکل دهی اخلاق دانشجویان، برای کنترل و رعایت

مناسب اخلاق حرفه ای، بهتر است فرصت هایی را برای بررسی نظرات و نگرش افراد درگیر با این زمینه در محیط بالینی اختصاص داده شود (۹).

لازم به ذکر است که ابعاد شش‌گانه اخلاق پزشکی (احترام به خودمختاری، عدم آسیب‌رسانی، نفع‌رسانی، عدالت، صداقت و وفاداری) به عنوان اصول بنیادین و پذیرفته‌شده جهانی در حوزه اخلاق پزشکی شناخته شده‌اند و در متون معتبر بین‌المللی و ملی به عنوان چارچوبی جامع برای تحلیل و آموزش اخلاق حرفه‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرند. انتخاب این ابعاد به دلیل جامعیت و پوشش گسترده آن‌ها بر جنبه‌های مختلف رفتار حرفه‌ای و تصمیم‌گیری اخلاقی در محیط‌های بالینی است. هر یک از این اصول، بخشی از چالش‌های اخلاقی رایج در مراقبت‌های بهداشتی را هدف قرار می‌دهد و در کنار هم، زمینه‌ای مناسب برای سنجش نگرش دانشجویان نسبت به اخلاق حرفه‌ای فراهم می‌آورند (۱۱). همچنین، این ابعاد در مطالعات پیشین مشابه در ایران و سایر کشورها به عنوان معیارهای استاندارد برای ارزیابی نگرش و عملکرد اخلاقی دانشجویان پزشکی و پرستاری به کار رفته‌اند (۱۱, ۱۲). از این رو، استفاده از این چارچوب شش‌گانه، علاوه بر ایجاد امکان مقایسه نتایج با سایر پژوهش‌ها، به درک بهتر نقاط قوت و ضعف نگرش اخلاقی دانشجویان کمک می‌کند و می‌تواند راهنمایی برای طراحی برنامه‌های آموزشی هدفمند و ارتقاء کیفیت خدمات درمانی باشد.

لذا با توجه به اهمیت موضوع و از آن جایی که چنین مطالعاتی در بیرجند انجام نشده است، پژوهشگران بر آن شدند که به سنجش بررسی سطح نگرش اخلاقی دانشجویان بالینی پزشکی نسبت به اصول اخلاق حرفه ای در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند بپردازند، تا با نتایج حاصل از آن در آینده بتوان در مرحله اول در فکر اصلاح آموزش و در مرحله بعدی ارائه خدمات با کیفیت مطلوب و در نتیجه در راستای رضایتمندی مددجویان، گام های موثر را برداشت.

روش‌ها

این مطالعه از نوع توصیفی- تحلیلی بود. پس از اخذ مجوز لازم از معاونت پژوهشی دانشگاه، لینک پرسشنامه از طریق گروه های مجازی تلگرام و واتساپ در اختیار دانشجویان پزشکی دوره بالینی قرار گرفت. در خصوص احتمال بروز سوگیری انتخابی ناشی از توزیع لینک پرسشنامه از طریق گروه‌های مجازی، لازم به ذکر است که برای کاهش این سوگیری، لینک پرسشنامه در گروه‌های متنوع و فعال دانشجویان دوره‌های مختلف بالینی (رزیدنتی، اینترنی و استاژری) منتشر شد تا دامنه دسترسی به جامعه هدف گسترده‌تر و نماینده‌تر باشد. پرسشنامه به صورت آنلاین و با تنظیمات اجباری پاسخ‌دهی طراحی شد تا از ارسال پرسشنامه‌های ناقص جلوگیری شود. پس از جمع‌آوری داده‌ها، بررسی‌های اولیه جهت شناسایی پاسخ‌های کاملاً ناقص یا غیرمعقول انجام شد و در صورت مشاهده، آن‌ها حذف شدند. جامعه پژوهش دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند هستند که در دوره رزیدنتی، استاژری، اینترنی بر بالین بیمار حاضر شده و اقدامات درمانی برای بیمار انجام می دهند. معیارهای ورود به مطالعه شامل دانشجو دانشگاه علوم پزشکی بیرجند بودن، داشتن فعالیت بالینی در بیمارستان به صورت رزیدنتی، اینترنتی یا استاژری و رضایت کتبی مبنی برشرکت در طرح تحقیقاتی بود و معیار های خروج از مطالعه عدم تمایل به ادامه همکاری درشرکت در طرح تحقیقاتی بود. روش نمونه گیری در این مطالعه طبقه ای بوده است. پرسشنامه اطلاعات فردی شامل سن، جنس، ترم تحصیلی، معدل کل، نوع سکونت و سابقه گذراندن واحد اخلاق پزشکی بود که توسط دانشجویان تکمیل شد. پرسشنامه نگرش دانشجویان نسبت به اصول اخلاق پزشکی، پرسشنامه ای است که توسط معتمد جهرمی و دهقانی (۱۳۹۳) طراحی گردیده و نگرش دانشجویان علوم پزشکی را نسبت به اصول اخلاق پزشکی بررسی می کند (۱۱). پرسشنامه شامل ۱۸ گویه است که از این ۱۸ گویه برای هر یک از ٦ اصل اخلاق پزشکی به

ترتیب شامل اصل احترام به استقلال بیمار، اصل مفید بودن، اصل مضر نبودن، اصل عدالت، اصل صداقت، اصل رعایت محرمانه بودن، ۳ گویه مشخص شده است که تمامی گویه ها با استفاده از مقیاس ۵ قسمتی لیکرت از امتیاز ۱ تا ۵ به صورت کاملا موافقم(۱)، نسبتا موافقم(۲)، نظری ندارم(۳)، نسبتا مخالفم(٤) و کاملا مخالفم(۵) درجه بندی شده است. *برای تعیین سطح نگرش، میانگین هر گویه محاسبه و بر اساس شاخص ترتیبی طبقه‌بندی شد: ۲-۱ (منفی)، ۳-۲ (نسبتاً منفی)، ۳ (خنثی)، ٤-۳ (نسبتاً مثبت)، ۵-٤ (مثبت)".*

پرسشنامه مورد استفاده قبلا در تحقیقاتی در ایران به کار برده شده و روایی و پایایی آن نیز سنجیده شده و مورد تأیید قرار گرفته است که در مطالعه معتمد جهرمی و دهقانی(۱۳۹۳) آلفای کرونباخ کل پرسشنامه۰/۸۵ محاسبه شد و مورد تایید قرار گرفته است. برای تعیین اعتبار علمی این ابزار از روش اعتبار محتوا استفاده شد و بدین منظور پرسشنامه توسط ده نفر از اعضای هیئت علمی و متخصص در زمینه اخلاق و حقوق توزیع گردید. (۱۱). با توجه به مقاله زبردست و همکاران حجم نمونه ۱۰۰ نفر تعیین شد که با درنظر گرفتن ٦۰ درصد ریزش تقریبا تعداد ۱٦۰ نفر به تصادفی ساده از بین کل دانشجویان مشغول به تحصیل در مقطع بالینی رشته پزشکی انتخاب خواهند شد (۱۵). این پیش‌بینی برای احتیاط برای تأمین حجم نمونه نهایی است. روش نمونه گیری در این مطالعه نمونه گیری طبقه ای متناسب با حجم است به نحوی که هر یک از سه گروه کارآموز، کارورز و دستیار به عنوان طبقات در نظر گرفته میشوند. سپس با توجه به افرادی که در هر یک از گروه ها وجود دارند حجم نمونه از گروه های مورد نظر انتخاب خواهند شد.

در این مطالعه، قبل از تحلیل داده‌ها، داده‌های جمع‌آوری شده از نظر کامل بودن بررسی شدند و موارد ناقص یا گمشده به دقت شناسایی گردیدند. در صورت وجود داده‌های ناقص، بسته به میزان و نوع داده‌های گمشده، از روش حذف موارد ناقص (listwise deletion)استفاده شد تا تحلیل‌ها بر اساس داده‌های کامل انجام شود. همچنین، میزان داده‌های گمشده بسیار کم و در حد قابل اغماض بود که تأثیر قابل توجهی بر نتایج نداشت.

به منظور تجزیه و تحلیل داده ها، پس از جمع آوری اطلاعات و انجام کنترل های لازم، اطلاعات وارد کامپیوتر شد و با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲٦ در سطح معنی داری۰/۰۵آنالیز شد. ابتدا با استفاده از جداول توزیع فراوانی و آماره های توصیفی مانند درصد، میانگین و انحراف معیار داده توصیف شدند. سپس نرمال بودن توزیع داده ها با استفاده از آزمون شاپیروویلک بررسی شد. در تحلیل‌های آماری، برای برآورد دقیق‌تر پارامترها و نشان دادن دامنه تغییرات احتمالی آن‌ها، فواصل اطمینان ٪۹۵ محاسبه و گزارش شده‌اند. پژوهشگر پس از کسب مجوز از کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی بیرجند با کد اخلاق IR.BUMS.REC.1401.134 و سپس هماهنگی و معرفی خود به مسئولین ذیربط، مطالعه را آغاز کرد. پژوهشگر با مراجعه به دانشگاه علوم پزشکی بیرجند پرسشنامه اطلاعات دموگرافیک و پرسشنامه سنجش نگرش دانشجویان نسبت به اصول اخلاق پزشکی در اختیار دانشجویان قرار داد. به دانشجویان اطمینان داده شد که محتوی پرسشنامه ها محرمانه باقی می ماند. پژوهشگر با دادن توضیحات کافی در خصوص هدف از پژوهش و آگاه نمودن جامعه ی مورد نظر در خصوص مطالعه رضایت نامه کتبی از دانشجویان جهت شرکت در مطالعه اخذ کرد.

نتایج

از میان ۱٦۰ شرکت کننده در این مطالعه تعداد ۱۰۰ دانشجو (٦۲/۵ درصد) در این مطالعه شرکت نمودند و پرسشنامه را تکمیل نمودند (جدول شماره ۱). پس از آنالیز داده های حاصل از مجموع امتیازات پرسشنامه ها، میانگین نگرش دانشجویان۰/٤۱ ± ٤/۵۱ محاسبه شد که بیانگر نگرش مثبت این دانشجویان می باشد (نمره بین ٤ و ۵).

نتایج بررسی های آماری میزان نگرش دانشجویان به تفکیک جنسیت دانشجویان نشان داد اختلاف معنی داری بین گروه های مورد مطالعه وجود ندارد(P>۰/۰۵).

بررسی مقدار نمره نگرش دانشجویان مورد مطالعه به تفکیک گروه های سنی نشان داد بین گروه های سنی مختلف مورد مطالعه تفاوت معنی داری وجود دارد؛ بطوریکه دانشجویان بالای ۳۰ سال بطور معنی داری نسبت به گروه های با سن کمتر نگرش پایین تری نسبت به اصول اخلاق حرفه ای داشتند(P=۰/۰۰٤)

مقایسه ی مقدار نمره نگرش دانشجویان در مقاطع تحصیلی مختلف نشان داد دانشجویان استاژر به طور معنی داری (P<۰/۰۵) نسبت به دو گروه اینترن و رزیدنت نگرش مثبت تری نسبت به اصول اخلاق حرفه ای پزشکی دارا بودند. بررسی یافته های آماری بیانگر این بود که تمامی دانشجویان مورد مطالعه واحد اصول اخلاق حرفه ای را در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند گذرانده اند در نتیجه امکان مقایسه ی این متغییر دموگرافیک در میان دانشجویان مورد مطالعه وجود نداشت.

یافته ها همچنین نشان داد دانشجویان غیر بومی به طور معنی داری (P<۰/۰۵) نگرش متفاوتی نسبت به دانشجویان بومی نسبت به اصول اخلاق حرفه ای داشتند. بطوریکه نگرش دانشجویان غیربومی مورد مطالعه (۰/۳۲ ±٤/٥٦) بطور معنی داری بالاتر از دانشجویان بومی مورد مطالعه (٤/۳۸±۰/٥٦) بود.

بررسی وضعیت نگرش دانشجویان به تفکیک معدل آنها تفاوت معنی داری نشان نداد (P>۰/۰۵). پس از آنالیز داده های حاصل از مجموع امتیازات پرسشنامه ها، میانگین مجموع نگرش دانشجویان مورد مطالعه ۷/۸۳ ± ۲٦/۸۳ محاسبه شد که بیانگر نگرش کلی مثبت این دانشجویان می باشد.

بیشترین نمره مربوط به بعد عدالت (۲/۰۸±٥) و کمترین نمره مربوط به بعد رعایت محرمانه بودن (۱/۳۱±۳/۸۲) بود. میزان نگرش دانشجویان مورد مطالعه نسبت به اصول اخلاق حرفه ای استقلال بیمار، مفید بودن، مضر نبودن، عدالت و صداقت مثبت (نمره بین ٤ تا ٥) و میزان نگرش دانشجویان نسبت به اصل رعایت محرمانه بودن متوسط بود (نمره بین ۳ تا ٤). (جدول ۲).

جدول ۱. اطلاعات جمعیت شناختی و توزیع فراوانی مربوط به دانشجویان شرکت کننده در مطالعه

متغیر		تعداد
جنسیت	مذکر	۳٤
	مونث	٦٦
محل سکونت	بومی	۳۰
	غیر بومی	۷۰
مقطع تحصیلی	استاژر	۱۷
	اینترن	٤۸
	رزیدنت	۳٥
سابقه گذراندن واحد اخلاق پزشکی	دارد	۱۰۰
	ندارد	۰
معدل	۱٤-۱۷	۷۱
	۱۷-۲۰	۲۹
سن	کمتر از ۲٦ سال	٥۷
	۲٦ -۳۰	۳۳
	بالاتر از ۳۰ سال	۱۰

مقایسه ی سطح نگرش دانشجویان مورد مطالعه مقادیر ۵/۸۱± ۲۵/۷۶ و۸/۶۸ ± ۲۷/۳۷ را به ترتیب برای دانشجویان مرد و زن مورد مطالعه نشان داد. نتایج بررسی های آماری میزان نگرش دانشجویان به تفکیک جنسیت آنها نشان داد اختلاف معنی داری بین گروه های مورد مطالعه وجود ندارد (P>۰/۰۵). مقایسه ی سطح نگرش دانشجویان مرد و زن به تفکیک اصول اخلاق حرفه ای نیز نشان داد دانشجویان زن و مرد مورد مطالعه تنها در اصل مضر نبودن دارای نگرش های متفاوتی بودند بگونه ای که نگرش زن ها میانگین بالاتری نسبت به دانشجویان مرد مورد مطالعه نشان داد.

یافته ها همچنین نشان داد دانشجویان غیر بومی نگرش مشابه نگرش دانشجویان بومی در مورد اصول اخلاق حرفه ای داشتند (P>۰/۰۵). بطوریکه نگرش دانشجویان غیربومی و بومی مورد مطالعه به ترتیب مقادیر۵/۸۱ ± ۲۷/۷۵ و۱۰/۹۵ ± ۲۹/۳۳ بود. بررسی های آماری نتایج مطالعه نشان داد از بین اصول اخلاق حرفه ای مورد مطالعه، اصل مفید بودن بطور معنی داری بین دو گروه بومی و غیربومی تفاوت دارد (۰/۰۵)؛ بطوریکه دانشجویان بومی نسبت به اصل مفید بودن بطور معنی داری دارای نگرش بالاتری نسبت به دانشجویان غیربومی بودند.

یافته های مطالعه حاضر همچنین نشان داد دانشجویان اینترن نسبت به دانشجویان استاژر و رزیدنت نگرش مثبت تری نسبت به اصول مفید بودن و عدالت داشتند. بررسی یافته های آماری بیانگر این بود که تمامی دانشجویان مورد مطالعه واحد اصول اخلاق حرفه ای را در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند گذرانده اند در نتیجه امکان مقایسه ی این متغییر دموگرافیک در میان دانشجویان مورد مطالعه وجود نداشت.

بررسی ارتباط بین سن دانشجویان مرد مورد مطالعه و نگرش آنها نسبت به اصول اخلاق حرفه ای نشان داد بین سن دانشجویان مرد و نمره کل نگرش آنها ارتباط مثبت و معنی داری وجود دارد (r=۰/٤٥٦) و (P<۰/۰۵). همچنین بین سن دانشجویان مرد و میزان نگرش آنها نسبت به اصول عدالت و رعایت محرمانه بودن نیز ارتباط معنی داری مشاهده شد. اما بررسی یافته های آماری نشان داد بین سن دانشجویان زن مورد مطالعه و نمره کل نگرش آنها نسبت به اصول اخلاق حرفه ای ارتباط معنی داری وجود نداشت (r= ۰/۲۰۷ و (P>۰/۰۵). یافته ها نشان داد بین سن دانشجویان زن مورد مطالعه و میزان نگرش آنها نسبت به اصول صداقت و عدالت ارتباط مثبت و معنی داری وجود داشت. (جدول شماره ۲).

جدول ۲: ارتباط بین سن دانشجویان مرد و زن مورد مطالعه و سطح نگرش و ابعاد پرسشنامه فراگیران نسبت به اصول اخلاق حرفه ای در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند

سن	نمره کل	استقلال بیمار	مفید بودن	مضر نبودن	عدالت	صداقت	رعایت محرمانه بودن
مرد	r=۰/٤٥٦ p*= ۰/۰۰۹	r=۰/۲۲۳ p= ۰/۲۰٦	r=۰/۰٤٥ p= ۰/۰۸	r=۰/۱۸۳ p= ۰/۳۰۱	r=۰/٤٥٦ p*= ۰/۰۰۱	r=۰/۳۲٦ p= ۰/۰٦	r=۰/٤۲٦ p*= ۰/۰۱۲
زن	r=۰/۲۰۷ p= ۰/۰۹۵	r=۰/۲۳۳ P= ۰/۰٦	r=۰/۰۱٦ p= ۰/۹۰۱	r=۰/۰۲٦ p= ۰/۸۳۵	r=۰/۳۱۰ p*= ۰/۰۱۱	r=۰/۳٤٦ p*= ۰/۰۰٤	r=۰/۰۷ p= ۰/۵۷٦

بررسی های آماری بین نمره کل نگرش دانشجویان مورد مطالعه نسبت به اصول اخلاق حرفه ای و معدل آنها ارتباط معنی داری نشان نداد (P>۰/۰۵). در صورتیکه بین معدل دانشجویان مورد مطالعه و میزان نگرش آنها نسبت به اصول استقلال بیمار (P=۰/۰۰۹) و عدالت (P<۰/۰۰۱) ارتباط مثبت و معنی داری مشاهده شد.

آزمون های تعقیبی نشان داد در بررسی نگرش کلی نسبت به اصول اخلاق حرفه ای بین گروه های مختلف مقاطع تحصیلی تفاوت معنی داری بین نگرش کلی گروه استاژر با اینترن وجود داشت (P-value=۰/۰۰۳). همچنین بررسی ها نشان دهنده تفاوت معنی دار در سطح نگرش کلی نسبت به اصول اخلاق حرفه ای گروه استاژر با رزیدنت می باشد (P-value=۰/۰۰۲). همچنین در بررسی نگرش دانشجویان در بعد اصل مفید بودن تفاوت معناداری میان گروه استاژر و اینترن (P-value=۰/۰۳۳) و اینترن و رزیدنت (P-value=۰/۰۱۵) مشاهده شد. در رابطه با بعد اصل عدالت نیز تفاوت معناداری میان گروه استاژر و اینترن (P-value=۰/۰۰۵) و همچنین میان گروه استاژر و رزیدنت (P-value=۰/۰۰۱) مشاهده شد. مقایسه ارتباط سطح کلی نگرش نسبت به اصول اخلاق حرفه ای، اصل مفید بودن و اصل عدالت در بین مقاطع تحصیلی مختلف در جدول شماره ۳ نشان داده شده است.

جدول ۳. مقایسه ارتباط سطح کلی نگرش نسبت به اصول اخلاق حرفه ای، اصل مفید بودن و اصل عدالت در بین مقاطع تحصیلی مختلف

متغیر	مقطع تحصیلی	p-value
سطح کلی نگرش	استاژر-اینترن	*۰/۰۰۳
	اینترن-رزیدنت	۰/۶۸۹
	استاژر-رزیدنت	*۰/۰۰۲
اصل مفید بودن	استاژر-اینترن	*۰/۰۳۳
	اینترن-رزیدنت	*۰/۰۱۵
	استاژر-رزیدنت	۰/۸۸٤
اصل عدالت	استاژر-اینترن	*۰/۰۰۵
	اینترن-رزیدنت	۰/۵۰۰
	استاژر-رزیدنت	*۰/۰۰۱

بحث

پژوهش حاضر با هدف بررسی سطح نگرش اخلاقی دانشجویان بالینی پزشکی نسبت به اصول اخلاق حرفه ای در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند انجام گرفت. میانگین سطح نگرش دانشجویان بالینی پزشکی در این مطالعه در سطح مثبت گزارش شد. در راستا این یافته مطالعه Jatana و همکاران (۲۰۱۸) که در مالزی انجام شد و به بررسی نگرش دانشجویان پزشکی نسبت به اخلاق پزشکی پرداخت نیز نشان دهنده سطح بالا و مثبت نگرش دانشجویان نسبت به اخلاق پزشکی بود (۱٦).Aacharya و همکاران(۲۰۱۵)، جهرمی و همکاران (۲۰۱٤) نیز نتایج مشابه را گزارش کردند (۱۱, ۱۷). اما سطح نگرش پزشکان نسبت به اخلاق پزشکی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان ایران در مطالعه مومنی و همکاران (۲۰۱۵) در سطح متوسط قرار داشت و مطلوب نبود (۱۸). در توضیح این تفاوت می توان گفت به طور کلی آموزش مداوم باعث بهبود تاثیر آموزش می شود (۱۹) و برعکس، افزایش فاصله و تکرار نشدن آموزش میتواند باعث کاهش تاثیر و پیروی از آموزش های ارئه شده شود (۲۰) و ادامه نداشتن آموزش اخلاق پزشکی بعد از دوره دانشگاه میتواند باعث کاهش سطح نگرش و دانش پزشکان نسبت به دانشجویان دررابطه با اخلاق پزشکی شود. در مطالعه ای دیگر توسط جعفری و همکاران (۲۰۱۹) که به بررسی سطح نگرش نسبت به أصول اخلاق پزشکی درمیان دانشجویان پرستاری و مامایی پرداخته است، سطح نگرش مانند مطالعه حاضر مثبت

گزارش شد (۱۲) همچنین مطالعه Turkmen و همکاران (۲۰۱۵) نشان دهنده نتایج مشابه درمیان پرستاران بود (۲۱).

مطالعه ما نشان داد میزان نگرش دانشجویان نسبت به اخلاق پزشکی به تفکیک جنسیت دانشجویان اختلاف معنی داری نداشت. در این راستا نتایج مطالعه مومنی و همکاران (۲۰۱۵) نیز نشان داد تفاوتی از نظر سطح نگرش نسبت به اخلاق پزشکی به تفکیک جنسیت در میان پزشکان وجود ندارد (۱۸). در حالی که مطالعه اسکندری و همکاران (۲۰۱٦) و همچنین موسوی و همکاران (2017) که بررسی سطح نگرش نسبت به أصول اخلاق پزشکی در دانشجویان پرستاری پرداخته بودند، نشان داد سطح نگرش نسبت به أصول اخلاقی در دانشجویان دختر نسبت به پسر بالاتر بود (۲۲, ۲۳). همچنین Althobaiti و همکاران(۲۰۲۱) نیز نشان دادند سطح نگرش نسبت به اخلاق پزشکی درمیان مراقبین سلامت مونث بالاتر بود (۲٤).

یافته‌های ما نشان داد نگرش اخلاقی با سن رابطه معکوس دارد. این نتیجه با مطالعه جعفری و همکاران (۲۰۱۹) و Ranasinghe و همکاران (۲۰۲۰) همسو است (۱۲, ۲۵)، اما با یافته‌های جهرمی و همکاران که رابطه مستقیم گزارش کردند، تفاوت دارد (۱۱). این تفاوت احتمالاً ناشی از محدودیت‌های روش‌شناختی در مطالعه حاضر است. مطالعه جهرمی و همکاران با استفاده از *نمونه‌گیری طبقه‌ای سنی* و توزیع متعادل‌تر، توانست رابطه مستقیم را شناسایی کند. این تفاوت روش‌شناختی، تفسیر نتایج ما را محدود می‌سازد. برای بررسی دقیق‌تر رابطه سن و نگرش اخلاقی، پیشنهاد می‌شود مطالعات آتی از حجم نمونه بزرگتر استفاده کنند، نمونه‌گیری طبقه‌ای سنی را به‌کار گیرند و تحلیل‌های حساسیت (Sensitivity Analysis) برای بررسی تأثیر توزیع سنی انجام دهند.

در مطالعه ما تفاوت معناداری میان مقاطع مختلف تحصیلی از نظر نگرش نسبت به اخلاق پزشکی وجود داشت به گونه ای که دانشجویان استاژر به طور معنی داری نسبت به دو گروه اینترن و رزیدنت نگرش مثبت تری نسبت به اصول اخلاق حرفه ای پزشکی گزارش کردند که همراستا با نتایج مطالعه Jatana و همکاران (۲۰۱۸) است (۱٦). مطالعات گذشته نشان داده اند میزان حساسیت به مسائل اخلاقی و درک ابعاد اخلاقی مراقبت تحت تأثیر شرایط فرهنگی و محیط کار می باشد (۲٦). به نظر می‌رسد تجربه محدودتر دانشجویان استاژر در محیط‌های بالینی، آن‌ها را کمتر در معرض چالش‌های عملی اخلاقی و عوامل فرساینده‌ای مانند فشار کاری و خستگی قرار می‌دهد که مطالعات (۲٦) به‌عنوان عوامل کاهنده‌ی نگرش حرفه‌ای شناسایی کرده‌اند. این امر احتمالاً دلیلی بر حفظ نگرش ایده‌آل‌گرایانه‌تر در این گروه نسبت به دانشجویان مقاطع بالاتر است.

در مطالعه ما تمامی دانشجویان سابقه گذراندن واحد اخلاق پزشکی را داشتند لذا نتوانستیم به بررسی ارتباط آن با سطح نگرش دانشجویان نسبت به اخلاق پزشکی بپردازیم اما مطالعات گذشته نشان داده اند افرادی که سابقه گذراندن درس اخلاق پزشکی را داشته اند سطح نگرش بالاتری داشتند (۲۲) که نشان دهنده اهمیت ارائه این درس برای دانشجویان می باشد. یافته های مطالعه همچنین نشان داد سطح نگرش دانشجویان غیربومی به اخلاق پزشکی مورد مطالعه بطور معنی داری بالاتر از دانشجویان بومی بود. در این راستا نتایج برخلاف نتایج مطالعه حاضر، نتایج مطالعه حسینی علی آبادی و همکاران (۲۰۲۲) نشان داد نوع سکونت ارتباطی با انش و نگرش دانشجویان پزشکی و پرستاری نداشت (۳).

نتیجه‌گیری

دانشجویان شرکت‌کننده در این مطالعه نگرش بالایی نسبت به اصول اخلاق حرفه‌ای داشتند. با توجه به اهمیت اخلاق پزشکی، برگزاری کارگاه‌های تعاملی، استفاده از سناریوهای واقعی، تشویق به بحث گروهی و بهره‌گیری از اساتید متخصص می‌تواند به تقویت درک و توانمندی‌های دانشجویان در این زمینه کمک کند.

یکی از محدودیت‌های مهم این پژوهش، استفاده از نمونه‌گیری در دسترس است که ممکن است تعمیم‌پذیری نتایج را کاهش دهد. این محدودیت، به‌ویژه در ترکیب با حجم نمونه محدود و

طراحی توصیفی-تحلیلی مطالعه، امکان کنترل متغیرهای مخدوشگر و اجرای تحلیل‌های پیشرفته را محدود ساخت. بنابراین، تفسیر روابط علّی و تعمیم یافته‌ها به جمعیت‌های گسترده‌تر باید با احتیاط انجام شود. پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آتی با به‌کارگیری روش‌های نمونه‌گیری احتمالی، حجم نمونه بزرگ‌تر و طرح‌های تحلیلی قوی‌تر، این محدودیت‌ها را مرتفع سازند. یکی دیگر از محدودیت‌های این مطالعه استفاده از روش توزیع پرسشنامه از طریق گروه‌های مجازی بود که ممکن است منجر به سوگیری انتخابی (Selection Bias) شود. هرچند تلاش شد با انتشار لینک در گروه‌های متنوع دانشجویان دوره‌های مختلف بالینی این سوگیری کاهش یابد، اما احتمال بروز این نوع سوگیری به طور کامل قابل حذف نیست و باید در تفسیر نتایج مطالعه مدنظر قرار گیرد.

تشکر و قدردانی

این مقاله پس از کسب مجوز از کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی بیرجند با کد اخلاق IR.BUMS.REC.1401.134 و سپس هماهنگی و معرفی خود به مسئولین ذیربط، مطالعه را آغاز کرد از پایان‌نامه دوره دکتر حرفه‌ای پزشکی مصوب و دفاع شده در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند استخراج شده است. نویسندگان بر خود لازم می‌دانند مراتب تشکر صمیمانه خود را از دانشجویان پزشکی، مسئولین پژوهشی دانشکده پزشکی و هیئت داوران پایان‌نامه که ما را در انجام و ارتقای کیفی این پژوهش یاری دادند، اعلام کنند.

تضاد منافع

در این پژوهش هیچگونه تعارض منافعی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

مشارکت نویسندگان:

(۱) مفهوم‌پردازی و طراحی مطالعه، یا جمع‌آوری داده‌ها، یا تجزیه‌وتحلیل و تفسیر داده‌ها: همه نویسندگان

(۲) تهیه پیش‌نویس مقاله یا بازبینی آن جهت تدوین محتوای اندیشمندانه: همه نویسندگان

(۳) تائید نهایی دست‌نوشته پیش از ارسال به مجله: همه نویسندگان

References

1. Imanipour M. Ethical principles in education. Iran J Med Ethics Hist Med. 2012;5(6):27-41.

http://ijme.tums.ac.ir/article-1-91-en.html

2. Khalili A, Davodi M, Pouladi S, Paymard A, Shayan A, Azodi P, et al. Comparative study on the effect of professional ethics education using two methods, group discussion and multi-media software on the knowledge of nursing students. Res J Pharm Biol Chem Sci. 2016;7(4):2776-81.

https://www.rjpbcs.com/pdf/2016_7(4)/[348].pdf

3. Hoseinialiabadi P, Omidi A, Arab M, Makarem Z, Jafari M. Knowledge and attitude toward professional ethics: A study among Iranian medical and nursing students'. J Educ Health Promot. 2022;11(1):7.

https://doi.org/10.4103/jehp.jehp_1268_20

4. GHobadi Far MA, Mosalanejad L. Evaluation of staff adherence to professionalism in Jahrom University of Medical Sciences. Education and Ethics in Nursing. 2022;2(2):1-10.

https://ethic.jums.ac.ir/article_700512.html?lang=en

5. Babu A, Venkatesh C, Sharmila V. Are tomorrow's doctors aware of the code of medical ethics. Indian J Med Ethics [Internet]. 2013;10(3):192-4.

https://doi.org/10.20529/ijme.2013.056

6. Feyzipour H, Mojarrab R, Rayi F, Javidmanesh F. Evaluation of the Patients' Rights Fasilitator Factors, with an Emphasize on the Charter of Patients' Rights (A Case Study of Nurses' Attitudes in Public Hospitals of Urmia). Nurs Midwifery J. 2016;14(8):692-701.

http://unmf.umsu.ac.ir/article-1-2057-en.html:692-701.

7. Rhodes R .Medical ethics: Common or uncommon morality? Camb Q Healthc Ethics. 2020;29(3):404-20.

https://doi.org/10.1017/S0963180120000146

8. Boldt J. The concept of vulnerability in medical ethics and philosophy. Philos Ethics Humanit Med. 2019;14:1-8.

https://doi.org/10.1186/s13010-019-0075-6

9. Elyassi Gorji N, Bagheri Nesami M, Nahvi A. Attitudes toward professional ethics in dentistry students of faculty of dentistry of Sari in 2019. Res Dent Sci. 2021;18(2):136-42.

https://doi.org/10.52547/jrds.18.2.136

10. Mohamadi N, Gholami N, Rezaei S, Zangeneh M, Shahnavazi M, Roshanaei G, et al. Evaluating staff and students' knowledge about professional ethics in the Field of Communication, Law and Ethics. Res Med Educ. 2017;9(4):9-1.

https://doi.org/10.29252/rme.9.4.9

11. Motamed-Jahromi M, Dehghani S. Students' attitudes toward principles of medical ethics and matching them with Islamic ethics in Kerman University of Medical Sciences. J Babol Univ Med Sci. 2014;16(7):29-35.

http://dx.doi.org/10.18869/acadpub.jbums.16.7.29

12. Jafari H, Khatony A, Abdi A, Jafari F. Nursing and midwifery students' attitudes towards principles of medical ethics in Kermanshah, Iran. BMC Med Ethics. 2019;20:1-6.

https://doi.org/10.1186/s12910-019-0364-z

13. Parandeh A, Khaghanizade M, Mohammadi E, Nouri JM. Factors influencing development of professional values among nursing students and instructors: a systematic review. Glob J Health Sci. 2015;7(2):284.

https://doi.org/10.5539/gjhs.v7n2p284

14. Hariharan S, Jonnalagadda R, Walrond E, Moseley H. Knowledge, attitudes and practice of healthcare ethics and law among doctors and nurses in Barbados. BMC Med Ethics. 2006;7:1-9.

https://doi.org/10.1186/1472-6939-7-7

15. Zebardast J, Eisazadeh N, Vaskoei Eshkevari K, Ghafari A, Mirbazegh F. Nurses' knowledge, attitude and performance towards the principles of islamic ethics in nursing care in tehran university of medical sciences. Payavard Salamat. 2018;11(5):501-8.

http://payavard.tums.ac.ir/article-1-6384-en.html

16. Jatana SK, Soe HHK, Phyu KL, Lwin H, Than NN. A survey on knowledge and attitudes towards medical ethics among undergraduate medical students. Education. 2018;8(3):48-53.

https://api.semanticscholar.org/CorpusID:150363725

17. Aacharya RP, Shakya YL. Knowledge, attitude and practice of medical ethics among medical intern

students in a Medical College in Kathmandu. Bangladesh J Bioethics. 2015;6(3):1-9.

https://doi.org/10.3329/bioethics.v6i3.27613

18. Momeni G, Yavari N, Ghasemi M. Evaluation of Physicians' Attitude about Medical Ethics. J Isfahan Med Sch.. 2015;33(325):242-51.

https://jims.mui.ac.ir/article_14579.html?lang=en

19. Forsetlund L, O'Brien MA, Forsen L, Mwai L, Reinar LM, Okwen MP, et al. Continuing education meetings and workshops: effects on professional practice and healthcare outcomes. Cochrane Database Syst Rev. 2015;15(9):2-465.

https://doi.org/10.1002/14651858.cd003030.pub3

20. Fotovat A, Zohoorparvandeh V, Fotovat A, Khosravian N. Investigating the Effectiveness of In-Service Training Courses on Employee Efficiency of Khorasan Razavi Forensic Medicine Office by Considering the Mediating Variable of Leadership StylesIran J Forensic Med. 2022;28(2):92-103.

http://sjfm.ir/article-1-1352-en.html

21. Turkmen AS, Savaser S. Pediatric nurses' information and applications related to ethical codes. Iran J Pediatr. 2015;25(1).

https://doi.org/10.5812/ijp.321

22. Moosavi S, Borhani F, Mohsenpour M. Ethical attitudes of nursing students at Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Iran. 2017.

https://doi.org/10.20529/IJME.2017.003

23. Eskandari sabzi h, heidari m, nezarat s, mousavi m, harizavi ma, zahedi a. Attitude of nursing students to ethics codes, commitment to ethics of care and academic dishonesty in Abadan School of Medical Sciences during 2016. Iran J Med Ethics Hist Med. 2016;9(3):55-64.

http://ijme.tums.ac.ir/article-1-5792-en.html

24. Althobaiti MH, Alkhaldi LH, Alotaibi WD, Alshreef MN, Alkhaldi AH, Alshreef NF, et al. Knowledge, attitude, and practice of medical ethics among health practitioners in Taif government, KSA. J Fam Med Prim Care..2021;10(4):1759.

https://doi.org/10.4103/jfmpc.jfmpc_2212_20

25. Ranasinghe A, Fernando B, Sumathipala A, Gunathunga W. Medical ethics: knowledge, attitude and practice among doctors in three teaching hospitals in Sri Lanka. BMC Med Ethics. 2021;21(1):69.

https://doi.org/10.1186/s12910-020-00511-4

26. Hakimi H, Joolaee S, Ashghali Farahani M, Rodney P, Ranjbar H. Moral neutralization: Nurses' evolution in unethical climate workplaces. BMC Med Ethics. 2020;21(1):114.

https://doi.org/10.1186/s12910-020-00558-3